

2 pav. Vadaktų senkapio teritorijoje rasti radiniai: 1 – Gustavo II Adolfo pusantrokas (perkasa 1); 2 – sieninių koklių fragmentai (perkasa 6). U. Budvydo nuotr.

Fig. 2. Finds from the grounds of Vadaktai Old Cemetery: 1 – a Gustavus Adolphus threehalfgroat (Trench 1); 2 – panel stove tile (Blattkacheln) fragments (Trench 6).

sakojo, kad vaikystėje kartu su kitais kaimo vaikais mėgo žaisti į P nuo daržinės esančioje žvyro duobėje. Žaisdami duobėje surado dviejų žmonių kaukoles, iš kurių viena buvo su įstrigusiu geležiniu „strėlės antgaliu“. Žvalgomųjų tyrimų metu senkapio teritorijoje ištirta 12 perkasų (1–12, 120 m^2 plotas) bei metalo ieškikliu žvalgytas apie 15200 m^2 plotas. Šių tyrimų metu kapų ar radinių, kuriuos būtų galima susieti su šioje vietoje buvusiu senkapiu, neaptikta. Įvertinus tyrimų rezultatus nuspręsta, kad Vadaktų senkapis buvo dabartinės žvyrduobės vietoje, o XX a. eksploatuojant žvyrą šis laidojimo paminklas sunaikintas.

Perkasoje 6, tirtoje senkapio V dalyje, aptiktas 65–70 cm storio kultūrinis sluoksnis. Jį sudarė šviesiai pilkas žvyringas smėlis. Sluoksnis vientisas, be aiškiau išskiriamų intarpų. Jame gausu puodų šukių, sieninių koklių fragmentų (2 pav.). Rastos kelios kaltinės vinys, 5 Rygos šilingai ir kt. Remiantis radiniais kultūrinis sluoksnis datuojamas XVII a. Viršutinė jo dalis iki 35–40 cm gylio suardyta XX a. vykdytų žemės kasimo darbų metu. Aptiktas sluoksnis sietinas su į V nuo senkapio lokalizuojama Vadaktų dvarviete (UK 23870), kuri istoriniuose šaltiniuose minima XVI a. pabaigoje. Todėl rekomenduota tikslinti Vadaktų dvarvietės (UK 23870) teritorijos ribas, jas praplečiant labiau į R, esamos daržinės kryptimi.

Vadaktai Manor Site

The 2021 KPD-initiated field evaluation (12 trenches totalling 120 m^2) and metal detector survey (roughly 15,200 m^2) on the suspected grounds of Vadaktai Old Cemetery (UK 2500) (Radviliškis District) (Fig. 1), which sought to check the object's most valuable features and its boundaries, failed to discover any burials or finds, which could be connected with the former cemetery. After reviewing the investigation's results, it was decided that Vadaktai Old Cemetery had been located at the site of a present-day gravel pit and had been destroyed during the pit's operation in the 20th century.

The 0.65–0.7 m thick rich cultural layer discovered in Trench 6 contained finds characteristic of the 17th century (Fig. 2) and should be associated with Vadaktai Manor, which stood to the W of the old cemetery and was mentioned in late 16th-century historical sources.

Karolis Duderis

Kelmės dvaras

2021 m. Kelmės dvaro sodybos (UK 193) teritorijoje, Dvaro ir Prūdo gatvėse atlikti detalieji tyrimai, kurių metu ištirta 13 perkasų (86 m^2 bendro ploto), žvalgomieji tyrimai (1 šurfas 2 m^2 ploto). Taip pat kasamų technologinių prieduobių vietose žvalgyta 10 technologinių prieduobių (47 m^2 bendro ploto). Bendrai archeologiniai tyrimai atlikti 135 m^2 plote.

Nuo XV a. Kelmė buvo LDK dvaras, kuriam priklausė dideli žemės plotai. Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras XV a. pabaigoje Kelmės dvarą padovanojo Jonui Kantautui. 1591 m. pardavimo inventoriuje aprašytas dvaras ir miestelis. Pagal jį dvaras buvo toje pat vietoje, kur yra ir dabar. Paminėtas ir vartų pastatas, kuris tuomet buvo medinis. Išvardyti ir kiti dvaro pastatai – gyvenamieji ir ūkiniai. 1615 m. čia pastatyta reformatų bažnyčia, vėliau – mokykla. Dvaro klestėjimo laikotarpiu, XVII a. viduryje, pastatyti mūriniai dvaro vartai. 1710 m. mediniai rūmai sudegė. 1804 m. inventoriuje aprašyti jau mūriniai rūmai. Išsamiausiame inventoriuje (1832 m.) aprašyti rūmai, vartai, kiti pastatai, aplinka, minimi didelės apimties remonto darbai.

Kelmės dvaro sodybos teritorijoje archeologiniai tyrimai vykdyti 1998–2018 m. (*ATL 1998 ir 1999 metais, 2000,* p. 382–383; *ATL 2009 metais,* p. 250–251; *ATL 2011 metais,* p. 636; *ATL 2013 metais,* p. 500; *ATL 2015 metais,* p. 542; *ATL 2017 metais,* p. 703; *ATL 2018 metais,* p. 639; *ATL 2018 metais,* p. 639). Šių tyrimų metu fiksuotas XVII–XX a. kultūrinis sluoksnis su šiems laikmečiams būdingais buitinės ir statybinės keramikos radiniais, užstatymo fragmentais, grindiniais.

1 pav. Perkasoje 5 atidengtas XVII a. II pusės mūro sienos fragmentas. K. Duderio nuotr.

Fig. 1. A fragment of the second half of the 17th-century wall in Trench 5.

2 pav. Perkasoje 9, 2 m gylyje atidengti medinių konstrukcijų fragmentai. K. Duderio nuotr.

Fig. 2. Wooden structure fragments at a depth of 2 m in Trench 9.

2021 m. vykdant tyrimus perkasoje 5, P kampe 30 cm gylyje atidengtas apie 55 cm ilgio Š–P kryptimis orientuotas raudonos spalvos plytų mūro sienos fragmentas, kurio aukštis siekė 90 cm (1 pav.). 30x14x7 cm dydžio plytos tarpusavyje rištos kalkiniu skiediniu. Remiantis istoriniais duomenimis, tai veikiausiai XVII a. II pusės sienos, jungusios vartų pastatą ir dvaro rūmus, fragmentas. Perkasoje 9, 2 m gylyje atidengti medinių konstrukcijų fragmentai (2 pav.), kurie veikiausiai buvo skirti upės dugno sutvirtinimui. Tarp medinių obliuotų rąstų fiksuota paskirų lauko riedulių. Remiantis spirito varyklos statybos data, šią medinę

konstrukciją veikiausiai reiktų priskirti vėliausiai XIX a. pabaigai ir traktuoti kaip dvaro spirito varyklos įkūrimo arba ankstyvesnio laikotarpio Kražantės upės dugno sutvirtinimus. Aptiktos medinės konstrukcijos tikslus datavimas neaiškus, todėl ateityje vykdant tyrimus reikėtų atlikti radiokarboninius tyrimus. Perkasoje 10, 30 cm gylyje atidengta apie 1,6x1,2 m dydžio raudonos spalvos plytų konstrukcija, kurią galima priskirti XIX a. pabaigai. Panašu, jog šioje vietoje, ties dvaro spirito varyklos įėjimu, galėjo būti architektūrinė konstrukcija.

Kelmė Manor

In 2021, an archaeological investigation (a total excavation of 135 m^2) was conducted on the grounds of the Kelmė Manor complex. A roughly 55 cm long, 90 cm high red brick wall fragment (Fig. 1) was exposed at a depth of 30 cm in Trench 5 and should be identified as the second half of the 17th-century wall connecting the gatehouse with the palace while fragments of wooden structures that date to the late 19th century at the latest and were probably riverbed reinforcement (Fig. 2) were uncovered at a depth of 2 m in Trench 9.

Algirdas Kalinauskas,
Olegas Fediajevas

Jonušo Radvilos rūmų pastatų kompleksas Vilniuje

Rūmų aplinką archeologai pradėjo tyrinėti 1977 m. Tais metais PRPI archeologas J. Markelevičius ištyrė 4 šurfus geologinių šurfų vietose, lokalizavo 17,5x17,5 m dydžio kvadratinio bokšto vietą, nustatė, kad jo pamatai įgilinti 4,2 m. Bokšte buvo rūsiai. Nuo 65 cm iki 1,2 m storio pamatai mūryti iš plytų ant akmenų pagrindo, vadinamos pagalvės. Buvęs pirminis paviršius datuotas XVI a. (*LIIR*, f. 1, b. 564). 1979–1982 m. G. Vaitkevičius rūmų Š korpuso aplinkoje prižiūrėjo mechanizuotus žemės kasimo darbus 535 m^2 dydžio teritorijoje. Darbų metu atidengti ŠV bokšto pamatai su cilindrinio skliauto liekanomis, nesuardytų XVI–XVII a. sluoksnio fragmentų. Pasak jo, renesansinių rūsių nerasta, tačiau vėlesniu laikotarpiu tarp senųjų sienų įrengti rūsiai, naudoti iki II Pasaulinio karo, kurie vėliau užpilti. Įžemis fiksuotas 2,7–3,3 m gylyje. 1990 m. G. Stankevičius ištyrė apie 400 m^2 plotą į P nuo R korpuso ir prie jo V fasado. Į P nuo išlikusio R korpuso tirtuose plotuose 1 ir 2 aptikti centrinio paviljono (ataskaitoje – centrinio bokšto) pamatai ir rūsio po juo liekanos. Pamatų viršus fiksuotas 1,3–2 m gylyje. Mūras – apie 1,25 m storio, akmenų ir plytų, fragmentiškai išlikę cilindrinių skliautų liekanų. Rūsiai sugriauti ir užpilti statybiniu laužu. Įžemis šioje vietoje fiksuotas 2–2,5 m gylyje, jame įgilintų pamatų apačia apie 3 m gylyje nepasiekta. Antrojo R korpuso pamatai neišlikę, tačiau jų vietoje, įžemio lygyje, 2–2,5 m gylyje, rasta ankstyviausio medinio užstatymo fragmentų, datuotų XVI a. Virš XVI–XVII a. pastatų liekanų fiksuoti XVIII–XX a. statiniai, kuriuos statant smarkiai apardyti ankstyvieji mūrai ir medinės konstrukcijos (*LIIR*, f. 1, b. 1738). Nuo 1990 iki 2020 m. rūmų aplinkoje dar ne kartą vykdyti archeologiniai tyrimai, tačiau jų apimtys buvo nedidelės.

2021 m. pratęsti 2020 m. pradėti tyrimai Radvilų rūmų teritorijoje. Pirmiausia siekiant išsiaiškinti pamatų būklę ištirti 2 šurfai 11–12 prie rūmų Š korpuso. Juose fiksuoti permaišyti XVII–XX a. sluoksniai. Atidengti pamatai mūryti iš įvairaus dydžio plytų, tarp jų ir antrinio panaudojimo, kai kur įterpiant smulkių lauko riedulių. Plytos nuo 26x12x5 iki 32x